

CORNELIU LUPEȘ, „...*flacăra a verbului românesc*”, București, Editura Muzeul Național al Literaturii Române, 2007, 292 p.

În anul 2007, Muzeul Național al Literaturii Române a sărbătorit jumătate de veac de existență și activitate. Cu deosebită competență și intensă devoțiune, Corneliu Lupeș șeful secției „Case memoriale”, a scris o lucrare monografică despre această instituție emblematică pentru istoria literaturii române. Avantajul de a fi fost vreme îndelungă parte a acesteia, de a cunoaște faptele din interior, este evident. Autorul nu s-a mulțumit însă cu aceasta. Probitatea profesională i-a dictat să efectueze investigații susținute, pe multiple planuri, spre a clarifica toate împrejurările semnificative, prin care muzeul, asemenea unei ființe vii, a trebuit să treacă, până la a-și configura un profil distinct și de mare însemnătate pentru literatură și pentru cultura română, în general. Corneliu Lupeș a cercetat documente, a intervievat foști și actuali muzeografi, precum și personalități literare de marcă, implicate în problemă, spre a înțelege textura unui traseu complicat, de la perioada „romantică” a începuturilor, trecând prin cea clasică, până la profilul postmodern de astăzi, în care pluridisciplinaritatea, bazată pe o solidă configurație informațional-cibernetică, joacă un rol esențial. Lucrarea oferă, deopotrivă, în subsidiar, o secțiune prin societatea românească, deoarece destinul muzeului este, după cum lectura o va arăta, legat, în chip indestructibil, de diferitele faze și evenimente definitorii pentru evoluția social-politică a României.

În prefață, regretatul Alexandru Condeescu, penultimul director al muzeului, reușește să indice dificultatea de fond a edificării unei asemenea instituții literare: abstracțiunea scrisului însuși, caracterul mental, tipic demersului scriitoricesc, sunt foarte greu de captat într-o modalitate vizuală, capabilă să rețină atenția publicului. În primele capitole sunt evocate momentele primordiale, de tatonare a posibilității de creare a unui muzeu al literaturii române, pentru care se gândea numele tutelar Eminescu, odată cu înființarea unui Comitet Național Jubiliar, în 1949, menit organizării festivităților de cinstire a centenarului nașterii Poetului național. Între membrii acestui comitet, aflat sub președinția lui Sadoveanu, se numărau G. Călinescu și D. Panaitescu-Perpessicius (cel ce urma să devină primul director al muzeului și avea să-și pună, în chip indelebil, amprenta asupra activității și ținutei acestuia). N. Condiescu, fostul președinte al S.S.R., îmbrățișase ideea unui muzeu național de literatură, exista și un proiect de edificiu. Prin decesul lui Condiescu însă, planul, în această formă, a eșuat. Totuși, ideea a supraviețuit. Pasionante sunt paginile ce descriu căutarea primelor sedii ale muzeului, ca și tribulațiile ce au condus la schimbarea acestora. Din Casa Toma Stelian, până în actualul sediu din Bd. Dacia, e un drum lung. Este impresionantă revelația că la temelie acestui muzeu a existat, dintru început, o uriașă efervescență, o imensă zbatere, precum și o doză neobișnuită de clarviziune, din partea unor spirite fondatoare, personalități remarcabile ale literaturii noastre. Perpessicius, dar și Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, dar și Teodor Vârgolici, au contribuit în mod providențial la nașterea și supraviețuirea muzeului ca instituție, după cum reiese din mărturiile prezentate cu obiectivitate de autor, unde nimeni nu este lăudat fără pricină, în mod gratuit.

Deoarece în actualul sediu din Bd. Dacia (fost Str. Fundației) a funcționat, până în 1963, Muzeul Româno-Rus, un profil bine documentat i se închină fostului director al acestuia, Scarlat Callimachi, supranumit „Prințul Roșu”, publicist, poet avangardist și bibliofil, descendent al unei familii de boieri moldavi ce a dat câțiva domnitori și un mitropolit. Lui Alexandru Oprea, directorul M.L.R. cu cea mai îndelungă activitate, i se rezervă un capitol, care-i reliefează rolul activ în definirea profilului specific al instituției. El a fost inițiatorul celebrelor „Rotonde 13” (axate pe evocarea unor scriitori ori evenimente literare de seamă, dar și pe restituirea unor texte inedite în revista „Manuscriptum”), al expoziției permanente, alcătuită sub conducerea sa etc. Deoarece muzeul este

legat de numeroase fapte de cultură literară fundamentale, acestora li se închină capitole separate. Ne reamintim, așadar, că ediția critică a operelor eminesciene își datorează primele 6 tomuri întâiului director, Perpessicius, pentru ca Al. Oprea să fie eminentul său continuator. Prin moartea-i timpurie, proiectul rămâne să fie desăvârșit de succesorii, iar în 1993 apare ultimul volum, al XV-lea.

O altă inițiativă perenă a lui Perpessicius, care a dat contur activității muzeistice, a fost revista „Manuscriptum”, care beneficiază de un substanțial capitol. Aici, dar și pretutindeni în corpul volumului, acribia autorului impresionează. El se străduiește să pună în lumină tot ce a fost relevant, să nu omită niciun nume. Contemplăm modul în care muzeul devine, treptat, o instituție polivalentă. Menirii sale de conservare a textelor literare și de restituire a lor în paginile revistei „Manuscriptum” i se adaugă valorificarea textelor rămase necunoscute, prin lecturi dramatizate în cadrul Teatrului „Manuscriptum” sau al unor spectacole, cu participarea unor actori de marcă. Dacă adăugăm la acestea și biblioteca „Manuscriptum” și „Rotondele 13”, atunci putem cu adevărat vorbi, așa cum inspirat o face Corneliu Lupeș, de un „cvartet memorialistic”. Ca argument, sunt prezentate, succint, cele 41 de rotonde, seratele literare, spectacolele interactive, care au reînviat momente de elecție din istoria literaturii române și figuri memorabile de scriitori.

Cine dorește să intre în problematica de adâncime a activității muzeistice poate afla, în continuare, ce colecții adăpostește acesta, ce este „Sanctuarul cărții”, ce volume cuprinde și cum au fost achiziționate, dar și că există o bibliotecă zisă „curentă”, precum și un patrimoniu de epistolar european (semnatari fiind, între alții: Saint-John Perse, Ezra Pound, Grazia Deledda, Eugenio Montale, Aldous Huxley, Herman Hesse, Edmond Rostand, Thomas Mann, Stefan Zweig ori Marcel Proust), o colecție vastă de periodice, alta de obiecte memoriale (ce recheamă în amintire o atmosferă apasă: „tronul” lui Vinea, mobilierul lui Delavrancea, N. Iorga ori Macedonski și Heliade Rădulescu, de pildă). Muzeul deține și lucrări de artă plastică, ce întregesc, și ele, o scenografie a decorului literar.

Nu sunt uitate expozițiile, activitate muzeistică fundamentală, nici numeroasele operațiuni, anonime poate, dar esențiale, de restaurare-conservare, care întrețin integritatea manuscriselor și a publicațiilor literare, fără de care muzeul nu și-ar justifica existența. Colectivul de cercetare este, la rândul-i, evidențiat, prin numeroasele ediții și lucrări de istorie literară publicate. Expoziției permanente i se consacră un capitol amplu, cu descrierea detaliată a fiecărui exponat și a semnificației sale în definirea unei epoci literare sau a laboratorului de lucru al unui scriitor. Beneficiază de un binemeritat portret și Alexandru Condeescu, cel care a îngrijit numeroase ediții din operele unor scriitori români și căruia i se datorează „Clubul de lectură”, teatrul neconvențional, „serile muzicale ACUM”, activitatea editorială, cafeneaua literară și chioșcul de presă devenit librărie. Sub comenduirea sa, toate acestea au dobândit o dimensiune aparte, inconfundabilă, în peisajul vieții literare românești; simezele, periodic puse la dispoziția unor expoziții de artă plastică contemporană, sunt, de asemenea, amintite, alături de casele memoriale, veritabili „sateliți”, ce îmbogățesc zestrea muzeisticii capitalei, pentru ca ultimul capitol să cuprindă reperatele „muzeului virtual”, adică informatizat, modalitate de comunicare cu publicul ce nu putea fi ocolită. Corneliu Lupeș, împătimit iubitor al culturii, a avut ideea salutară de a anexa volumului nu doar o binevenită bibliografie selectivă, ci și o listă ce explică numeroasele ilustrații prezente în pagini, un corpus de note, precum și listele scriitorilor înmormântați în cimitirele: Bellu, Cernica, Eternitatea (din Iași), Pasărea, Străulești, dar și din alte localități din țară și din lume. În final, dintr-un respect funciar față de dimensiunea culturală a capitalei, autorul a anexat și lista muzeelor bucureștene, urmată de un indice de nume.

Acribia remarcabilă a lui Corneliu Lupeș, unită cu un entuziasm pe măsură pentru faptul cultural luat în cele mai diverse accepții, au generat un volum monografic bogat ca informație și captivant prin pasiunea ce-l animă, ca și prin relevanța detaliilor reținute și oferite lectorului.

Simona-Grazia Dima